

СЕКЦІЯ 4

СУЧАСНИЙ РОЗВИТОК ФІНАНСОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ: МОЖЛИВОСТІ, ВИКЛИКИ, ЗАГРОЗИ

УДК 336:352

Подвірна Тетяна
кандидат економічних наук
старший викладач кафедри економіки та фінансів
Тернопільський національний університет імені Івана Пулюя
Тернопіль, Україна
Tetiana Podvirna
PhD in Economics
Senior Lecturer of of Economics and Finance
Ternopil Ivan Puluj National Technical University
Ternopil, Ukraine

ФІНАНСОВІ РЕСУРСИ МІСЦЕВОГО ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ FINANCIAL RESOURCES OF LOCAL ECONOMIC DEVELOPMENT

Питання місцевого економічного розвитку набувають все більшого значення завдяки бюджетній децентралізації та реформі місцевого самоврядування, органи місцевого самоврядування отримують все більше коштів та більше повноважень ними розпоряджатися.

Місцевий економічний розвиток – це процес, у якому «місцева» влада або певний орган влади, установа чи організація від імені місцевої влади бере на себе завдання поліпшення спроможності громади (здебільшого поселення, селища, містечка чи міста) забезпечувати економічний прогрес і в кількісний, і в якісний спосіб. Місцевий економічний розвиток означає процес, у якому місцеві органи влади беруть на себе зобов'язання поліпшити економічний добробут та якість життя [1].

Місцевий економічний розвиток є результатом вдалого використання внутрішніх і зовнішніх ресурсів. Аналіз ресурсної бази допомагає ідентифікувати можливості для реалізації ініціатив місцевого економічного розвитку, визначати та прогнозувати майбутні тенденції й проблеми для реалізації планів місцевого економічного розвитку, а також обирати відповідні управлінські рішення.

Ресурсна база місцевого економічного розвитку - це сукупність усіх видів ресурсів, які можна використати у процесі місцевого економічного розвитку. Для належного використання ресурсної бази потрібно знати їхні обсяг, структуру, динаміку, джерела надходження тощо, тобто сформуванню ресурсну карту місцевого економічного розвитку.

Для забезпечення реалізації проєктів у сфері місцевого економічного розвитку місцеві органи влади можуть використовувати різноманітні механізми фінансування.

Фінансові ресурси є лиш одним зі найголовніших складників ресурсної бази місцевого економічного розвитку. У межах розглянутої концепції імовірними джерелами фінансових ресурсів є ресурси всіх економічних агентів, які можна спрямувати на забезпечення економічних потреб території. Такі фінансові ресурси класифікують за різними критеріями.

За економічним змістом фінансові ресурси місцевого економічного розвитку найчастіше бувають у формі надання коштів. Набагато рідше йдеться про надання майна чи майнових прав або ж спільну діяльність місцевих органів влади та суб'єктів господарювання, зокрема приватних.

За джерелами залучення коштів механізми фінансування місцевого економічного розвитку поділяють на бюджетні, інвестиційні, кредитні та грантові.

Бюджетні ресурси - це кошти бюджетів міст і бюджетів вищих рівнів, що спрямовані на фінансування потреб місцевого економічного розвитку і не зумовлюють боргових зобов'язань. Бюджетні ресурси можуть формуватись як за кошти внутрішніх джерел громади міста, так і за кошти зовнішніх джерел. Прикладами бюджетних ресурсів внутрішнього походження є надходження від податків і зборів, продажу й оренди об'єктів комунальної власності. Ці фінансові ресурси можуть мати і відновлюваний, і невідновлюваний характер.

Наприклад, надходження від оренди землі або нерухомості, які перебувають у комунальній власності, мають відновлюваний характер, оскільки не приводять до зміни права власності на актив і місто може отримувати їх регулярно. Натомість кошти від продажу землі або нерухомості є невідновлюваними, а отже несталими. Одержуючи такі надходження, орган місцевого самоврядування влада зазвичай істотно поповнює бюджет, але втрачає право власності на актив і можливість надалі отримувати від нього дохід.

Поширеною практикою є використання певних видів внутрішніх бюджетних надходжень для фінансування окремих ініціатив у межах місцевого економічного розвитку. Приклад такого підходу - використання доходів від здавання в оренду комунального майна для фінансування програм із підтримки підприємництва.

Зовнішніми бюджетними ресурсами є бюджети вищих рівнів. Зокрема, бюджетними надходженнями зовнішнього характеру можуть бути цільові субвенції з державного (включно з державним фондом регіонального розвитку) чи обласного бюджетів, як-от у разі виконання державних або регіональних цільових програм, інвестиційних проєктів (програм), а також угод регіонального розвитку.

Інвестиційні фінансові ресурси місцевого економічного розвитку охоплюють ресурси, залучені до місцевої економіки заради створення нових активів. Особливістю інвестицій як фінансового ресурсу місцевого економічного розвитку є те, що вони спрямовані на реалізацію певного проєкту безпосередньо, а не через місцевий бюджет. Інвестиційні ресурси можуть перебувати як у приватній власності, так і повністю або частково в комунальній.

Для фінансування місцевого економічного розвитку місцеві органи влади також можуть залучати *кредитні ресурси*, беручи на себе відповідні боргові зобов'язання на умовах строковості, платності та поворотності. Водночас кредитні кошти можуть залучати: безпосередньо муніципалітети (залучені кошти спрямовують до бюджету органу місцевого самоврядування й розподіляють у межах його видатків), комунальні підприємства (самостійно отримують фінансові ресурси, розпоряджаються ними, здійснюють обслуговування та погашення боргу) або приватні суб'єкти господарювання (муніципалітет може надавати гарантії за кредитами).

Окремим видом фінансових ресурсів МЕР є *грантові кошти*. Ідеться про ресурси, надані для фінансування потреб місцевого економічного розвитку у вигляді міжнародної технічної допомоги, грантів міжнародних донорських організацій, благодійних внесків і добровільних пожертв[2].

Грант – це грошові кошти у національній чи іноземній валюті, які виділяються донором на безповоротній основі, для забезпечення виконання завдань проєктів (програм). Зважаючи на вкорінений стереотип, що грантодавцями виступають лише міжнародні фонди, важливо підкреслити, що проєкти, фінансовані з бюджетів, - це теж грантові програми, які за своєю суттю нічим не відрізняються від грантових програм міжнародних фондів.

Грантові програми передбачають виконання проєктів на основі договору з відповідним грантодавцем (донором). Фінансування грантових програм може здійснюватись з різних джерел - місцевих або обласних бюджетів, державного бюджету, благодійних фондів, програм міжнародної технічної допомоги, програм соціальної відповідальності компаній

Зазвичай грантові кошти становлять невелику частку фінансування потреб міст в економічно розвинутих країнах. Натомість в Україні, де доступ до інших фінансових ресурсів є вкрай обмеженим, саме грантові кошти часто мають вирішальне значення для фінансування різноманітних проєктів у сфері місцевого економічного розвитку.

Досить довго для місцевих громад доступними із зовнішніх джерел були хіба що трансферти з державного бюджету. Однак тепер місцеві органи влади дедалі частіше одержують доступ до інших зовнішніх ресурсів. Передусім ідеться про інвестиційну та інноваційну діяльність, упровадження державних цільових програм тощо. Так, лише коштом внутрішніх джерел фінансування розв'язати всі проблеми, яких у деяких містах накопичилося чимало, неможливо, тому дедалі більше міст виходять на ринки запозичень, залучають інвестиції та інші ресурси ззовні.

Перелік використаних джерел

1. Посібник з основ теорії і практики МЕР «Місцевий економічний розвиток – шлях до процвітання громади» підготувало ТОВ «Локхейвен Менеджмент Консалтантс» (Lochaven Management Consultants Ltd.) на замовлення Проєкту міжнародної технічної допомоги «Місцевий економічний розвиток міст України». URL:http://www.mled.org.ua/media/docs/LED_Guide_2014_UKR.pdf

2. Практичний посібник «Місцевий економічний розвиток: моделі, ресурси та інструменти фінансування» підготовлено Центром громадської експертизи на замовлення проєкту міжнародної технічної допомоги «Партнерство для розвитку міст» (Проєкт ПРОМІС), який упроваджує Федерація канадських муніципалітетів (ФКМ) за фінансової підтримки Міністерства міжнародних справ Канади. URL:https://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/601/PLEDDG_LED_Finance_Guide_Part_1.pdf

УДК 330.3

Тимошик Наталія

кандидат економічних наук, доцент
доцент кафедри економіки та фінансів

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя
м.Тернопіль, Україна

Nataliia Tymoshyk

PhD (Economics) Docent

Associate Professor at the Department of Economics and Finance Department
Ternopil Ivan Puluj National Technical University

Ternopil, Ukraine

ОСНОВНІ ЗАСАДИ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РИЗИКАМИ ПІДПРИЄМСТВА BASIC PRINCIPLES OF FINANCIAL RISK MANAGEMENT OF THE ENTERPRISE

В сучасних умовах підприємства щоразу стикаються з великою кількістю різних ризикових ситуацій і, відповідно, з невизначеністю. В зв'язку з цим існує необхідність у розкритті суті поняття «фінансові ризики» та визначенні тих чинників, які можуть спричинити до непередбачуваних негативних наслідків. Дослідження питання сутності фінансових ризиків та обґрунтування чинників для підприємства є актуальним.

Теоретичні та практичні основи фінансових ризиків суб'єктів господарювання обґрунтовували такі вітчизняні вчені: І. Бланк, О.Є.Кузьмін, Л.В. Наливайко, А.В.Свідерська, Ю.С. Скакальський, О.Л. Устенко, О.І. Ястремський та ін. Їхній науковий внесок здійснений у розкритті сутності ризику, тлумаченні поняття «фінансовий ризик» тощо.